

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук

Петрушки Олени Володимирівни

на дисертаційну роботу Теслюк Софії Анатоліївни на тему:

«Фінансові ресурси недержавних пенсійних фондів в Україні»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за

спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи і її зв'язок з науковими

програмами, планами, темами

На сучасному етапі розвитку нашої держави реформування пенсійної системи та розвиток недержавного пенсійного забезпечення є пріоритетними напрямками державної політики у сфері покращення соціального захисту громадян. Як свідчить зарубіжний досвід, саме недержавні пенсійні фонди можуть акумулювати значні фінансові ресурси та стати потужним джерелом довготермінових інвестицій в економіку нашої держави. Розвиток накопичувального пенсійного забезпечення в Україні актуалізує потребу в ефективному управлінні пенсійними ресурсами, пріоритетна роль у процесі якого відводиться недержавним пенсійним фондам (НПФ). Двоєдина сутність НПФ як фінансових та соціальних інститутів вимагає використання особливого підходу до управління фінансовими ресурсами, оскільки саме від результатів фінансової діяльності фондів залежить їх спроможність виконувати власне соціальне призначення.

У цьому контексті варто відзначити високу актуальність підготовленої дисертаційної роботи, її наукову значимість і практичну направленість на вирішення важливих питань управління фінансовими ресурсами НПФ. Питання, на які автор дисертації намагається дати відповідь, за своїм обсягом,

глибиною висвітлення та переконливістю аргументів свідчать, що економічна наука у сфері діяльності недержавних пенсійних фондів поповнилася науковою розробкою, яка має важливі теоретико - методичні і прикладні положення.

Результати дисертаційної роботи використані при розробленні держбюджетної теми «Територіальні фінансові ресурси Західного прикордонного регіону України в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0113U002222), де автором обгрунтовано підходи до системи управління ризиками, які виникають у процесі діяльності недержавних пенсійних фондів та під час формування й використання їх фінансових ресурсів. Основні теоретичні, науково-методологічні та практичні результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі.

Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Наукові положення, теоретичні положення, висновки і рекомендації, що відображені у дисертаційній роботі, є обгрунтованими, конкретними та достовірним. Це підтверджується опрацюванням значної кількості літературних джерел за проблематикою управління фінансових ресурсів, використанням достатнього обсягу статистичного матеріалу, що характеризує функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні; застосуванням сучасних методів наукового дослідження: метод наукової абстракції (при з'ясуванні понять «фінансові ресурси», «фінансово-ресурсна база», «механізм управління», «система управління» тощо); системний метод (в процесі з'ясування сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на діяльність НПФ, під час розроблення поняття «система управління фінансовими ресурсами НПФ», при оцінюванні фінансових ризиків ресурсотворення НПФ); метод аналізу та синтезу (в процесі розгляду обсягів розвитку фінансових ресурсів НПФ); метод математичного моделювання (при моделюванні прогнозу обсягу та структури фінансових ресурсів НПФ в Україні); метод порівняння (з метою вивчення іноземного досвіду управління фінансовими ресурсами НПФ та з'ясування динаміки обсягів фінансових ресурсів НПФ в Україні за роки їх існування);

метод нечітких множин (для оцінки та розрахунку ризиків, що супроводжують діяльність НПФ); розробці моделі акумулювання та використанням фінансових ресурсів; розробці моделі (з допомогою методики Data Mining програми Statistica) стратегічного управління фінансовими ресурсами за різними варіантами розвитку.

Достовірність та обґрунтованість наукових висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікаціями дисертанта у фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз.

Ознайомлення зі змістом роботи дає змогу однозначно стверджувати, що мету дослідження досягнуто, а завдання роботи – у повному обсязі розв'язано. Цьому сприяє логічна послідовність проведеного дослідження, яка виражена у структурованості та гармонійності викладення матеріалу дисертації.

Результати кожного підрозділу становлять значний науковий інтерес та є обґрунтованими і достовірними. У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів» розкрито сутність фінансових ресурсів НПФ, обґрунтовано їх структуру та особливості формування, охарактеризовано систему управління фінансовими ресурсами НПФ. Окрім того, у другому розділі «Аналізування системи забезпечення фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів в Україні» розглянуто динаміку фінансових ресурсів вітчизняних недержавних пенсійних фондів, досліджено суб'єкти та інструменти управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів, а також розроблено методику оцінювання ризиків діяльності недержавних пенсійних фондів. Третій розділ «Удосконалення системи формування та використання фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів в Україні» містить пропозиції автора щодо підвищення ефективності державного регулювання та нагляду за діяльністю НПФ на основі вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду, удосконалення концептуальних положень державної політики розвитку НПФ, розроблення моделі акумулювання та використанням фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів.

Основний зміст дисертаційної роботи структурований за розділами і підрозділами. Висновки до дисертації у повній мірі характеризують та узагальнюють результати проведеного дослідження. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, можна відзначити високий рівень теоретичного та методичного опрацювання автором головних аспектів досліджуваної теми.

Основні наукові результати дисертації

Наукова новизна отриманих результатів полягає у систематизації та розвитку теоретичних і прикладних засад управління фінансовими ресурсами НПФ в умовах економічної нестабільності. Основні наукові результати, які характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у такому:

- вперше розроблено модель акумулювання та використання фінансових ресурсів НПФ, застосування якої, при адаптації до специфіки їх функціонування, дасть змогу здійснювати ефективніший розподіл фінансових ресурсів із врахуванням попередніх результатів, а також прогнозних оцінок їх діяльності (с. 169–174 дисертації);

- удосконалено систему управління фінансовими ресурсами, яка характеризується взаємодією двох підсистем (керуючої та керованої), що є необхідним при формуванні стратегічних пріоритетів розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні (с. 56–62 дисертаційної роботи);

- поглиблено методичний інструментарій оцінки ризиків, які мають вплив на фінансові ресурси НПФ, що базується на основі застосування методу нечітких множин (с. 126–144 дисертаційної роботи), який в умовах відсутності конкретних кількісних показників для оцінки ризиків дає можливість їх розрахувати, розробити НПФ відповідні механізми щодо їх мінімізації, адаптації до них, чи повного уникнення;

- сформовано концептуальні положення державної політики розвитку НПФ в Україні (умови, чинники, завдання, напрями, очікувані результати), що сприятиме структурним зрушенням у секторі НПФ, підвищенні його ефективності та конкурентоспроможності (с. 195 дисертації);

- розвинуто дефініцію «фінансові ресурси НПФ», яка на противагу існуючим, забезпечує усунення її ототожнення із суміжними поняттями і дає змогу уточнити співвідношення між складовими фінансових ресурсів НПФ (с. 29–30 дисертації);

- вдосконалено інструментарій прогнозування розвитку НПФ та їх активів, що базується на використанні регресійного аналізу й дає змогу планувати оптимальні значення кількісних та якісних показників (с. 86–93 дисертації);

- досліджено та удосконалено інструментарій підтримки прийняття рішень щодо напрямів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів НПФ, який передбачає комплексне використання регулюючих та стимулюючих заходів, які дають змогу обґрунтувати можливості активізації розвитку недержавного пенсійного забезпечення (с. 99–107 дисертації);

- набули подальшого розвитку наукові підходи до обґрунтування системи державного регулювання та нагляду за фінансовою діяльністю НПФ що, на відміну від наявних, передбачають впровадження нових організаційних засад нагляду (с. 167 дисертаційної роботи).

Отримані результати дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем наукової новизни, що свідчить про здатність дисертанта до самостійного проведення результативних наукових досліджень.

Достовірність досліджень, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Основні положення дисертаційної роботи опубліковані у 20 наукових працях, з яких участь в 1 монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях України (з них 4 включено до міжнародних наукометричних баз), 2 – в інших наукових журналах, 9 – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Публікації автора належним чином розкривають основний зміст дисертаційної роботи, їх науковий рівень є достатній.

Зміст та структура автореферату С.А. Теслюк в повній мірі відповідають дисертаційній роботі.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у розроблені науково обґрунтованих методичних положень, рекомендацій та прикладних прийомів щодо управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів. Висновки дисертаційної роботи містять конкретні рекомендації для НПФ, компаній з управління активами щодо управління фінансовими ресурсами НПФ, а також для державних органів, що здійснюють нагляд і контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Практична значущість результатів проведеного дослідження підтверджується впровадженням отриманих результатів дисертаційної роботи у діяльність таких учасників системи недержавного пенсійного забезпечення: Відкритого недержавного пенсійного фонду «Дністер» (довідка № 93 від 28.05.2018р.), ТОВ «Компанія з управління активами «Портфельні інвестиції», (довідка № 18-113 від 03.06.2018 р.). Запропоновано рекомендації щодо управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів Волинської області для обґрунтування стратегічних напрямів розвитку при формуванні Стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 року та плану заходів її реалізації (довідка № 1368/36/2-18 від 07.07.2018 р.).

Основні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, під час викладання дисциплін «Фінанси», «Фінансовий ринок», «Страховання» (довідка № 03-28/02/1782 від 20.06.2018 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи високий рівень проведеного дослідження, слід визнати, що дисертаційна робота не позбавлена певних недоліків та містить дискусійні положення, а саме:

1. У першому розділі джерела формування фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів варто було б зобразити схематично, що дало б змогу чіткіше підкреслити їх практичну значущість.

2. Перелік принципів управління фінансовими ресурсами НПФ (підрозділ 1.3) слід доповнити виокремленням австрського принципу, що значно посилить новизну даного наукового дослідження.

3. Дисертант у другому розділі здійснює аналізування динаміки фінансових ресурсів вітчизняних недержавних пенсійних фондів та розраховує більшість показників за період 2009-2017 рр., в той час як аналіз витрат здійснює за період 2012-2017 рр.. На наш погляд, періоди аналізу мають співпадати.

4. Під час моделювання прогнозу обсягу фінансових ресурсів вітчизняних недержавних пенсійних фондів (підрозділ 2.1), основний акцент здійснюється на аналізі таких показників як кількість пенсіонерів та кількість зайнятого населення. Доцільно було б додати трендову модель реальної дохідності населення, яка б наочно показала можливості громадян щодо участі у системі недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

5. На рис. 3.2. (підрозділ 3.3) зображена концепція державної політики розвитку НПФ, яка включає в себе мету, принципи, чинники, об'єкти, суб'єкти, умови активізації, напрями удосконалення, очікувані результати. Варто було б у тексті роботи та схемі доповнити перелік принципів формування цієї концепції.

6. У розробленій моделі акумулювання та використанням фінансових ресурсів НПФ, на нашу думку, доцільно уточнити назву показника «величина корисності» на «величина дохідності».

Висловлені зауваження жодним чином не знижують загальну позитивну оцінку дисертації, оскільки в ній ґрунтовно та аргументовано представлені результати розв'язання завдань щодо розроблення теоретичних положень та прикладних рекомендацій управління фінансовими ресурсами НПФ в Україні.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України

Дисертаційна робота Теслюк Софії Анатоліївни на тему «Фінансові ресурси недержавних пенсійних фондів в Україні» є завершеною оригінальною

науковою працею, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми щодо розроблення теоретичних положень й прикладних рекомендацій формування та використання фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів. Автореферат дисертації відображає усі наукові положення та результати дисертаційної роботи.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами дослідження

Результати дисертаційної роботи доповідались автором і обговорювались на науково-практичних конференціях, а також відображені у наукових публікаціях.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що за своїм змістом, оформленням, актуальністю, глибиною вирішення науково-практичних проблем, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дослідження на тему «Фінансові ресурси недержавних пенсійних фондів в Україні» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема пунктами 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами і доповненнями), а її автор – Софія Анатоліївна Теслюк – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

**кандидат економічних наук, старший
викладач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного
економічного університету**

О.В. Петрушка

Підпис к.е.н. Петрушки О.В. підтверджую.

завідувач кафедр. бухгалтеру

Теслюк Софія Анатоліївна